

RESTITUIRI

*Laurențiu Slătineanu, profesor universitar, dr. ing.,
Margareta Coteață, șef de lucrări, dr. ing.,
Oana Dodun, profesor universitar, dr. ing.,
Gheorghe Nagiț, profesor universitar, dr. ing.
Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași, România*

Abstract. *There are some works for which, for various reasons, sometimes a certain confusion has been created about their real authors. An investigation made by accessing the various documents originally published on the Internet highlighted, for example, that the poetry known as the "The ceramic pitcher" was composed by the writer Eusebiu Camilar and not by Omar Khayyam. The poetry "Learn from all" was the result of the Romanian poet Traian Dorz's imagination and it is not part of the Norwegian lyrics. The soundtrack of the Maastricht anthem can be appreciated as a "free copy" of a work elaborated by Ciprian Porumbescu. A Dacian mold for manufacturing jewels found in Sarmisegetuza in 2014 proves the high technical qualities of the people that were living then in that area. Some of the above-mentioned aspects have been considered by the authors of this paper.*

1. Introducere

Am fi intitulat acest articol și „Reveniri la origini” sau chiar „Reveniri la originale”, întrucât intenționăm să aducem în discuție câteva aspecte ce fac cinstea celor ce locuiesc în prezent sau își au originile pe teritoriul românesc, în legătură cu lucrări mai puțin cunoscute sau chiar cunoscute ca fiind apărute în alte zone ale lumii.

Rămâi să mai ciocnim o cupă

Rămâi să mai ciocnim o cupă la hanul vechi de pe coclaur,
Căci pentru vin și pentru tine mai am în sân trei pumni de aur.
Rămâi să ne-omorâm tristețea și setea fără alinare
Cu vin albastru de la hanul din valea umbrelor fugare...

... Știi tu, frumoaso, că ulciorul din care beai înfrigurată
L-a făurit din țărână sfântă, din țărna unui trup de fată,
L-a făurit cândva olarul cel inspirat de duhul rău
Din țărna unui trup de fată frumos și cald ca trupul tău...

... Ca mâne-om putrezi-n morminte uitați, nepomeniți de nime...
Ca mâne vor veni olarii să fure lut din țintirime;
Și trupul Tău, care mi-i astăzi cel mai dorit dintre limanuri
Va fi un biet ulcior din care vor bea drumeții pe la hanuri...

Înmirezmează-te, frumoaso, ca pe-un altar, cu mirodenii,
Cât ochii îți sunt plini de flăcări, cât zarea-i plină de vedenii,
Atât cât drumurile lumii mai au pe margini bucurii,
Căci mâne, în zadar vei bate la porți de suflete pustii...

Fig. 2.11. Prima parte a poeziei „Rămâi să mai ciocnim o cupă”, publicată în revista „Cetatea Moldovei”, în a. 1943 (<http://www.citatepedia.ro/comentarii.php?id=73023>) și fotografia portret a scriitorului Eusebiu Camilar (https://ro.wikipedia.org/wiki/Eusebiu_Camilar#/media/File:Eusebiu_Camilar.jpg)

2. Ulciorul

O frumoasă melodie promovată și cunoscută datorită activității cenaclului Flacăra se numea „Ulciorul”. Melodia era interpretată de către romașcanca Mariana Silvia Chirilă (1959-2005), cunoscută sub numele artistic de Iulia Iosipescu, plecată dintre noi în anul 2005. De regulă, se spunea că această poezie era o traducere sau o adaptare după o poezie a poetului persan Oman Khayyam, trăitor între anii 1048-1131. Unul dintre autorii prezentului articol, realmente impresionat de frumusețea versurilor, atunci când a auzit pentru prima oară poezia și, de fapt, compoziția muzicală „Ulciorul”, a mers la cea mai mare bibliotecă din Iași, pentru a identifica și extrage textul ce a stat la baza frumoasei melodii. Oarecum spre nedumerirea căutătorului, nu a găsit nicio poezie, al cărei conținut să se apropie de cel existent în textul pus pe note muzicale de către Iulia Iosipescu. Mai întâi și întâi, cărțile ce conțineau poezii de Omar Khayyam includeau numai așa-numitele *catrene*: este drept că ceva din spiritul catrenelor lui Khayyam, din filosofia acestuia, răzbătea din poezia utilizată în cadrul melodiei „Ulciorul”, dar în mod efectiv răscolitoarele idei din poezia aferentă melodiei de la cenaclul Flacăra nu au putut fi identificate ca atare în lucrările lui Khayyam.

Ani mulți mai târziu, același unul dintre autorii prezentului articol a avut ocazia să cunoască faptul că poezia „Ulciorul” a fost compusă, de fapt, de către Eusebiu Camilar (născut la Udești – Ducatul Bucovinei din Austro-Ungaria, în prezent comună în județul Suceava, din România, 1910-1965), fiind publicată inițial în anul 1943, în revista „*Cetatea Moldovei*”, iar ulterior reluată într-o culegere publicată în anul 1968 de către Casa Județeană a Creației Populare Iași. Poezia avea însă titlul „Rămâi să mai ciocnim o cupă”. Să observăm că în concordanță cu afirmația unui participant la discuția de pe un forum-internet („*Cărturarul*”), Eusebiu Camilar a mai publicat o versiune a poeziei în anul 1937, în volumul „*Chemarea cumpenelor*”, sub titlul „*Elegie*”, în care a introdus mențiunea „*După un catren al lui Omar Khayyam*”. În figura 1 se poate observa o copie după pagina din ediția din 1966 a poeziei ce constituie obiectul acestui capitol.

3. Învață de la toate

O frumoasă și deosebit de educativă poezie se numește „*Învață de la toate*” (fig. 2.12). Despre această poezie s-a spus și s-a scris vreme îndelungată că face parte din lirica norvegiană. Cei care cunoșteau poezia nu se puteau însă opri să nu admire priceperea traducătorului, adică a celui care nu numai că reușise o redare foarte bună a spiritului poeziei, dar avea meritul de a o fi făcut și cu mijloace poetice realmente deosebite. Și nu putem să nu remarcăm utilizarea cu har poetic a numeroase comparații, metafore, epitete ce contribuiau la evidențierea unor mai mult sau mai puține eterne adevăruri umane.

După evenimentele din 1989, s-a aflat cu o oarecare surprindere că poezia nu este o componentă a liricii norvegiene, precum și că autorul ei fusese un trăitor pe meleagurile românești: era vorba despre Traian Dorz, născut în anul 1914 în județul Bihor și trecut la cele veșnice chiar în anul 1989, an ce avea să aducă mai multă libertate inclusiv în exprimarea opiniilor. Bănuim că cei care promovaseră inițial

poezia se temuseră să nu întâmpine dificultăți în promovarea ei, datorită faptului că Traian Dorz fusese profesor de religie și membru al mișcării religioase Oastea Domnului și un promotor neostenit al publicațiilor respectivei mișcări. Neacceptând compromisuri cu propria sa conștiință, poetul Traian Dorz avea să suporte 17 ani de închisoare, regimul comunist apreciind că poetul era un reprezentant al misticismului retrograd, cu posibile efecte negative din punctul de vedere al educației tineretului. Așa se face că unele dintre creațiile poetice ale lui Traian Dorz aveau să fie tipărite doar peste hotare și acesta a fost un argument suplimentar pentru autoritățile din acea perioadă pentru a-l trimite la închisoare. Eliberarea definitivă a poetului a avut loc în 1964, în circumstanțele promovării unui Decret de grațiere generală.

Versuri Traian Dorz - Invata de la toate

trimise de Cristina Culev

Invata de la apa sa ai statornic drum
Invata de la flacari ca toate-s numai scrum
Invata de la umbra sa taci si sa veghezi
Invata de la stanca cum neclintit sa crezi

Invata de la soare cum trebuie s-apui
Invata de la piatra cat trebuie sa spui
Invata de la vantul ce-adie pe poteci
cat trebuie prin lume de linistit sa treci

Fig. 2.12. Prima parte a poeziei “Învață de la toate” (<http://www.versuri.ro/versuri/traian-dorz-invata-de-la-toate-nz47.html>) și fotografia portret a poetului Traian Dorz (https://ro.wikipedia.org/wiki/Traian_Dorz)

4. Imnul de la Maastricht

O melodie ce și-a găsit o largă răspândire și datorită acelei înțelegeri europene numite Tratatul de la Maastricht a fost magistral interpretată și promovată de către orchestra dirijată de violonistul, dirijorul și compozitorul olandez André Rieu (fig. 2.13), născut în a. 1949 chiar în orașelul olandez Maastricht. Dacă facem însă abstracție de prietenia purtată poporului român de către compozitorul olandez, vom afla nu fără o anumită surprindere că ceea ce se cunoaște drept Imn de la Maastricht are la bază o compoziție a românului Ciprian Porumbescu (1853-1883). Despre melodia corespunzătoare imnului de la Maastricht se cunoaște că ea a fost promovată de poetul și compozitorul olandez Alphonse (Alfons) Olterdissen (1865-1923), în primul rând în calitate de secvență finală a operei sale „*Trijn de Begijn*”, iar ulterior ca așa-numitul *Imn de la Maastricht*. Să fim însă drepti și să recunoaștem că chiar pe pagina din Wikipedia afectată prezentării compozitorului olandez se află explicația că

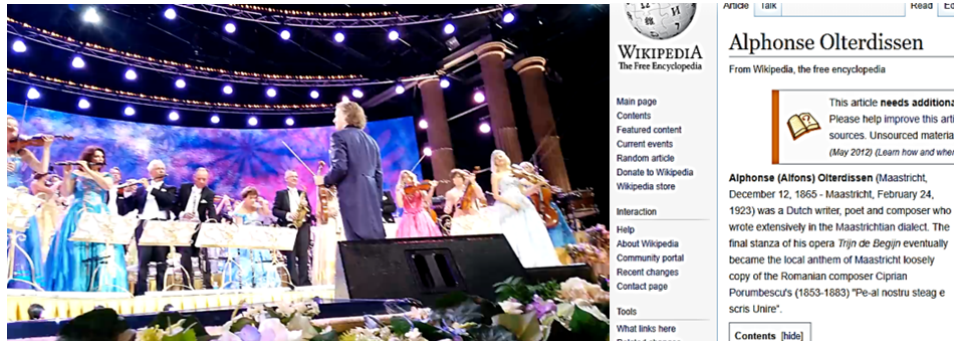

Fig. 2.13. Dirijorul olandez André Rieu conducând orchestra ce interpretează *Imnul de la Maastricht* (<https://www.youtube.com/watch?v=HAb69upmKrY>) și pagina web din wikipedia ce confirmă inspirarea compozitorului olandez Alphonse Olterdissen dintr-o lucrare compusă de către Ciprian Porumbescu (https://en.wikipedia.org/wiki/Alphonse_Olterdissen)

imnul în cauză are la bază o copie liberă după o lucrare a compatriotului nostru născut la Șipotele Sucevei și autor, între altele, al minunatei Balade pentru vioară și orchestră.

Nu putem să nu menționăm că Ciprian Porumbescu este probabil unicul compozitor din lume ale cărui lucrări vor sta la baza a două imnuri a două state diferite: este vorba despre fostul imn al României, intitulat „Trei culori” și respectiv melodia cântecului patriotic „*Pe-al nostru steag e scris unire*”, utilizată în cazul imnului național al Albaniei („*Hymni i Flamurit*”).

Poate nu este lipsit de interes să arătăm că despre imnul statului Israel (Hatikvah=Speranța noastră), adoptat oficial în 2004, se afirmă că pleacă de la o melodie populară românească („*Cucuruz cu frunza-n sus*”) bine apreciată în Bucovina, în Moldova, în Transilvania și în Banat. Cea dintâi versiune a imnului a fost scrisă în 1877, de către poetul evreu pribeag Naftali Hertz Imber (1856-1909), într-o perioadă în care acesta se afla la Iași (Exclusiv, 2015).

5. Sanie cu zurgălăi

Melodia „*Sanie cu zurgălăi*” a fost compusă în anul 1936 de către compozitorul român de origine evreiască Richard Stein, pe versuri de Liviu Deleanu, special pentru Maria Tănase. Frumusețea melodiei aferente compoziției interpretate de Maria Tănase a determinat-o pe cunoscuta cântăreață, actriță și textieră franceză Édith Piaf (1915-1963) să recurgă la o interpretare a melodiei sub titlul „*Johnny tu n'est pas un ange*”.

Un plagiat a fost comis de către chitaristul american Les Paul (fig. 4), în anii '50 ai secolului anterior, acesta utilizând linia melodică din „*Sanie cu zurgălăi*” în cântecul „*Johnny is the Boy for Me*”, dar fără a menționa adevăratul ei autor. Un proces desfășurat în S.U.A. împotriva lui Les Paul avea să fie câștigat de către Stein, deși acesta nu a avut posibilitatea de a ajunge în fața instanței americane. Să observăm încă faptul că în 1988, formația belgiană *Vaya Con Dios* a realizat o reluare a melodiei, creditându-l tot pe Les Paul în calitate de compozitor.

Fig. 2.14. Les Paul și Mary Ford, interpretând în 1953 melodia „Sanie cu zurgălăi”, dar cu un alt text (<https://www.youtube.com/watch?v=AK0HLNwskFY>) și respectiv componenta grupului musical belgian Vaya Con Dios în timp ce interpreta aceeași melodie (https://www.youtube.com/watch?v=_I1xSGcHQto)

6. Matrița pentru fabricarea bijuteriilor găsită la Sarmisegetuza

În iunie 2013, în Sarmisegetuza (vechea capitală a Daciei), Vladimir Brilinsky, administratorul din partea Consiliului Județean Hunedoara al sitului arheologic Sarmisegetuza Regia, a descoperit o matriță antică utilizabilă pentru fabricarea bijuteriilor, cu detalii de finețe impresionante. Matrița a fost folosită în secolul I d.Hr., ea fiind realizată din bronz, cel mai probabil prin metoda așa-numită a cerii pierdute. Dimensiunile de bază ale matriței sunt: latură hexagon $S=80$ mm, grosime: 5 cm, masă: 8 kg. Matrița (fig.2.15) se află în prezent la Muzeul Civilizației Dacice și Romane din Deva și constituia în 2018, între altele, obiect al unui proces de reevaluare, prin contestarea valorii stabilite inițial de către experți, valoare de 120000 de euro.

Fig. 2.15. Imagini ale matriței pentru fabricarea bijuteriilor din vremea dacilor, găsite în 2013 la Sarmisegetuza (surse: <http://hunedoaralibera.ro/premiera-matrita-din-bronz-de-la-sarmizegetusa-ehttp://www.stiridinvest.ro/arhive/15887xpusa-la-deva//>, <http://www.turismistoric.ro/2015/06/totul-despre-matrita-antica-din-sarmizegetusa-regia-cum-au-ajuns-grifonii-si-tigrii-in-capitala-regatului-dac/>, <http://www.stiridinvest.ro/arhive/15887>).

7. Concluzii

Contribuții artistice, dar nu numai din acest domeniu, ale celor care au trăit și au creat pe teritoriul locuit de români, au fost uneori atribuite unor persoane poate nu întotdeauna îndreptățite la așa ceva. Este nevoie, din acest motiv, ca prin identificarea unor argumente bine susținute, să se revină la situațiile reale, adică să se restituie poporului român prioritățile asupra unor creații artistice de natură să sublinieze talentele strămoșilor sau conaționalilor noștri.

Bibliografie:

1. *Rămâi să mai ciocnim o cupă*, 2017, disponibil la <http://www.citatepedia.ro/comentarii.php?id=73023>, accesat: 12.01.2018.
2. Roman-Romania.ro, 2008. *Ulciorul Iuliei Iosipescu*. Disponibil la <http://www.roman-romania.ro/>, accesat: 7.04.2018.
3. Traian Dorz, 2018, disponibil la https://ro.wikipedia.org/wiki/Traian_Dorz, accesat: 13.05.2018.
4. *Versuri Traian Dorz*, disponibil la https://www.versuri.ro/versuri/traian-dorz-invata-de-la-toate-_nz47.html, accesat: 12.01.2018
5. *Învață de la toate*. Comentariu al lui Sorin M. din 5 iulie 2009, disponibil la <http://www.citatepedia.ro/comentarii.php?id=24710>, accesat: 12.01.2018.
6. Exclusiv/ Imnurile Israelului și Albaniei sunt melodii românești, 2015, disponibil la <https://www.libertatea.ro/stiri/exclusiv-immurile-israelului-si-albaniei-sunt-melodii-romanesti-1157600>, accesat: 14.05.2018.
7. *Sanie cu zurgălăi*, 2018, disponibil la https://ro.wikipedia.org/wiki/Sanie_cu_zurg%C4%83l%C4%83i, accesat: 5.01.2018.